De arme student

Gevolgd door Zonder honger, zonder medelijden

Anna Blaman

bron
Anna Blaman, *De arme student. Gevolgd door Zonder honger, zonder medelijden*. Meulenhoff, Amsterdam 1989

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/blam001arme01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

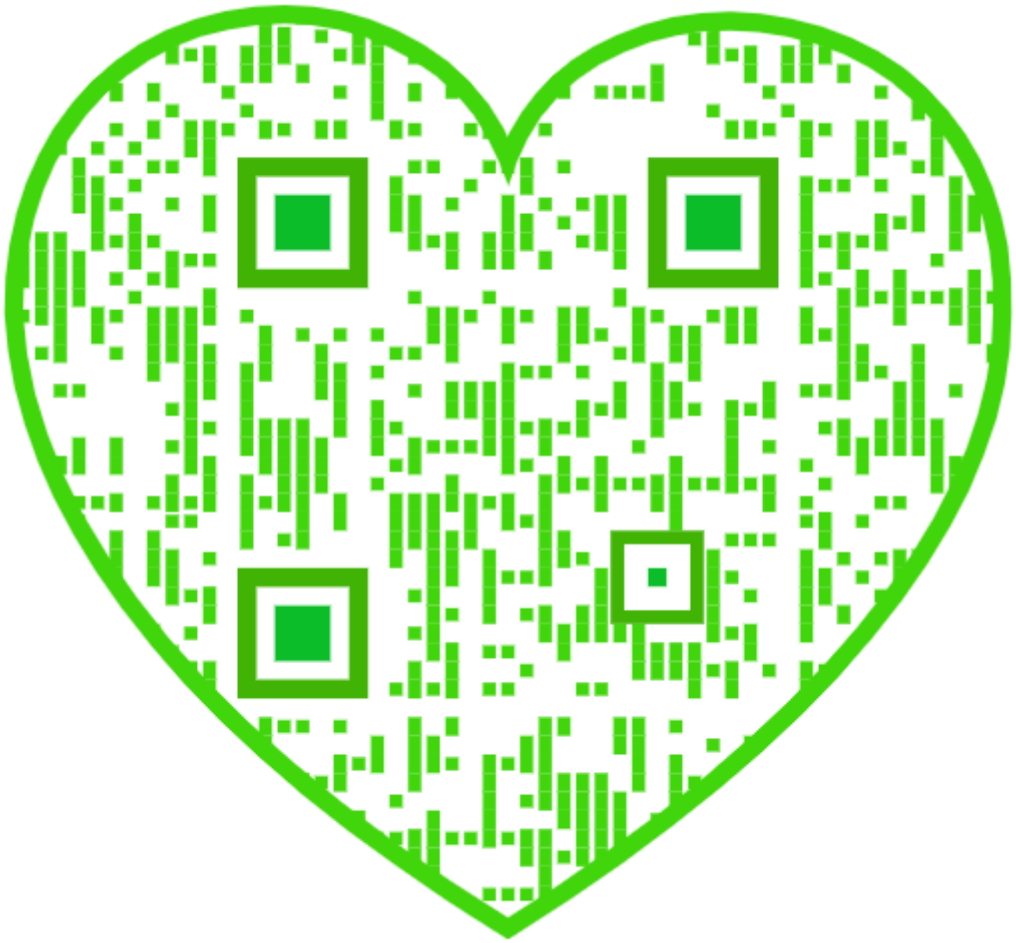

De arme student
Een kerstverhaal

De student die de zolderkamer bewoonde was niet bepaald een aantrekkelijk jongmens. Schuw, bleek, ouwelijk beklom hij de hoge trappen naar zijn hoge verblijf en als hij mensen zag op de overloop, de mensen bij wie hij gehuurd had, kon er ternauwernood een groet af. Hij drukte zijn ouderwetse zeildoekse tas behoedzaam tegen het magere lijf en liet in 't voorbijgaan zijn onjeugdige profiel zien om daarna een kijkje te geven op zijn rug waarin de schouderbladen scherp als messneden stonden afgetekend. Het was alsof hij niet zoals ieder ander de trap op liep, maar de trap op vluchtte, niet snel, maar juist krampachtig bedaard om vooral niet op te vallen. Hij was arm, doodarm, tijd en geld voor gezellig verkeer had er nooit afgekund; misschien lag daarin wel de oorzaak van dat vreemde gedrag.

Het zou overdreven zijn om te beweren dat de mensen bij wie hij gehuurd had veel belangstelling voor hem hadden. Daar waren ze te zelfverzekerd en te luidruchtig voor. Maar afgescheiden daarvan hadden ze 't allemaal ook veel te druk. De heer des huizes had samen

met zijn twee zoons een groenten- en fruit-handel; dat betekende voor dag en dauw opstaan en naar de veiling gaan en dat betekende voor een van de zoons met paard en wagen klanten bedienen in een aangrenzende wijk. Er werd natuurlijk goed verdiend. Ze hadden het dan ook helemaal niet nodig om die zolderkamer te verhuren, maar waarom zouden ze niet als die daar toch leeg stond! Als rasechte zakenmensen haalden ze geld uit alles waaruit geld te halen was, en ze vroegen niet weinig maar ook niet te veel voor wat ze te bieden hadden, niet voor hun groenten en fruit, niet voor die zolderkamer. En kijk, als die student een gewone vlotte jongen was geweest zou hij het er niet slecht getroffen hebben, want dan was hij op de duur vanzelf in de familiekring opgenomen, 's avonds voor een spelletje kaart bij een potje bier. Zo waren ze ook wel.

Maar de student en dat gezin waren elkaar zo vreemd als wezens van verschillende planeten. En om dit te beseffen was het niet eens nodig dat ze een toenadering waagden. De ontmoeting of beter gezegd het langs elkaar heen lopen op de trap wees dat al uit. De vader en de zoons in pillowbroeken en met rooie koppen van gezondheid en met de stoerheid van arbeiders en de overmatige zelfbewustheid van proleten in voorspoed. En dan de

student, een bloedarm jongetje in een vaal versleten pak, met een muizegezicht waarin de vermoeide bijziende ogen schuil gingen achter zware brilleglazen.

Het is wel zeker dat de student daar nooit zou terechtgekomen zijn als niet de dochter des huizes hem te woord had gestaan toen hij kwam informeren of die kamer nog vrij was. Die dochter was niet in de groenten- en fruit-handel, maar was verkoopster op de japonnenafdeling van een groot warenhuis. Waarschijnlijk had een ambitie voor vrouwelijke verfijning haar daartoe gebracht; in dat warenhuis droeg ze een glad zwart jurkje met een wit kraagje bij wijze van dienstkleding en sprak ze op zachte beschaafde toon, al was het dan zo dat het haar buiten het vakgesprek om niet lukte om zich veel beschaafder uit te drukken dan haar huisgenoten. Op maandagochtend had ze altijd vrij, en juist op zo'n maandagochtend had de student aangebeld. Ze liep met hem de drie trappen op naar de zolderkamer. En aangezien moeder die ochtend voor dag en dauw de was al had gedaan en op de zolder te drogen gehangen, hield ze, hem voorgaande, lakens, hemden en broeken op hun doortocht opzij en dat deed ze met dezelfde ernst en gratie als waarmee ze voor de klanten op de japonnenafdeling het gordijn

ophield dat voor de paskamer hing. Ze maakte ook nog een verontschuldiging. Dat is wel lastig, met die was, zei ze. Waarop de student antwoordde: O, dat geeft niks. - En toen ze in het kamertje gearriveerd waren voegde hij er nog aan toe: Als kind had ik ook een zolderkamer en hing mijn moeder de was ook op zolder. - Maar toen keek hij haar schichtig aan en zweeg. Wat had hij nog meer willen zeggen? Dat hij als kind bang was van die witte lappen in het schemerige maanlicht? Dat hij daar de afschuwelijkste zinspelingen in zag? Schimmen, gehangenen, geheimzinnige bleke coulissen met daartussen onbekende dreigingen! Hij keek haar aan en meende een harde, bijna misprijzende nieuwsgierigheid in haar jongemeisjesgezicht te ontdekken. En hij vreesde meteen dat ze alleen maar gevoel had voor de uiterlijk schone en imposante zaken in 't leven, en dan kon hij beter z'n mond houden.

Hij keek dus schuw van haar weg en terwijl hij helemaal vergat de kamer waarvoor hij toch gekomen was nader te bekijken liep hij naar het zoldervenster en staarde naar buiten. Hij had het uitzicht op de zoldervensters van de huizen aan de overkant, maar kijk, daarboven, ontdekte hij, was toch nog een behoorlijk stuk blauwe hemel te zien. En dat bekoorde hem zó dat hij toch weer niet nalaten kon te zeg-

gen: Hier zie je onmiddellijk wat voor weer het is, dat vind ik prettig. - Waarop hij het meisje hoorde antwoorden: Als het regent hóef je 't niet eerst te zien, dan hoor je 't. Je hoort het vlak boven je. - Misschien was het alleen maar zómaar een antwoord, misschien was het dus alleen maar een banaliteit, maar het klonk aardig. En toen zei hij op zijn beurt: Ik wil de kamer graag hebben, zelfs héél graag. -

Neen, dat wordt geen liefdesgeschiedenis, al droomde hij soms van een meisje waaraan hij haar verschijning en haar gelaatstrekken gaf. Ze was tenger, even groot als hij, en als ze tegenover elkaar stonden, stonden ze dan ook oog in oog. Haar gezicht was niet bijzonder mooi, maar van een liefheid die als iets heel kostbaars niet zómaar voor 't grijpen lag. Je zou denken, ze heeft de hardheid van meisjes die alleen maar te imponeren zijn als je ze een avond kunt meenemen in je auto naar restaurants en nachtclubs, maar zo was het toch echt niet. Wat haar imponeerde was zijn woord, en zijn woord was één voortdurend beroep op haar gevoel voor schoonheid en haar zin voor het bijzondere. Hij studeerde letteren en hij kon haar dus heel wat vertellen. En al wat hij vertelde deed de liefde in dat meisjesgezicht ontbloeien zoals een roos

plotseling uit de knop zou kunnen springen onder de adem van een betovering... en dat liefelijke meisjesgezicht was dan alleen voor hem.

Maar o, hoe heimelijk was dat gedroom! Hij stond zichzelf dat geestelijke spijbelen - want dat was het - ternauwernood toe. Hij had er immers geen recht op. Hij moest werken, hard werken, en anders niks! Hij had bijna geen hakken en zolen meer onder zijn schoenen, geen kleren meer aan 't lijf, en nog maar zelden, hoogstens twee keer per week, gunde hij zich een warme maaltijd. Dat was op zichzelf niet erg, als het maar niet langer duurde dan strikt nodig was. Nog een goed jaar en dan was hij er, dan was hij leraar en kon hij gaan lesgeven aan jonge mensen, niet eens zo heel veel jonger dan hijzelf. En dat zou hij doen met hart en ziel, wees daarvan overtuigd! Hij zou 1001 kansen vinden om naast de gewone leerstof die hij moest bijbrengen de dingen te vertellen die er wérkelijk op aan kwamen. In wezen waren dat voor een belangrijk deel dezelfde dingen die hij vertelde aan de geliefde met het liefelijke gezicht van de dochter des huizes.

Er had hem niemand gevraagd: Wat doet u met Kerstmis? - Gelukkig maar. Hij had ouders, maar die woonden te ver weg, de reis

daarheen kostte te veel tijd en vooral te veel geld. Neen, hij had hun een brief geschreven, dat moest maar genoeg zijn. Later, later zou hij kunnen komen, en dan kon hij nog cadeaus meebrengen ook. Nu bleef hij dus werken, heel gewoon. Hij zat dus op zijn kamer, de petroleumkachel aan zijn voeten, een boek in de handen, de blik op de koele letters gericht. Maar hij studeerde niet, hij las niet, hij werd zowaar door hinderlijke, ja bespottelijke melancholische gedachten afgeleid. Zo dacht hij, om maar een voorbeeld te geven: Ik offer heel mijn jeugd op. Als ik ben afgestudeerd over een goed jaar, zal ik dan niet zoveel aan jeugd hebben ingeboet dat ik daarvan niets meer kan inhalen? Zal ik dan niet heel mijn verdere leven het knagende besef koesteren nooit echt jeugd gekend te hebben?

De mensen beneden vierden kerstfeest, allicht. Zo te horen getuigde hun feestelijke stemming nu niet bepaald van wijding, maar vrolijk met elkaar waren ze wel.

Als hij zo aan de jaren op het gymnasium en aan zijn studie op de universiteit terugdacht, hoe moeilijk en eenzaam was zijn leven dan altijd geweest. Neen, het studeren zelf was hem heel gemakkelijk afgegaan, daar ging het niet om. Maar nooit, nooit had hij zich iets kunnen permitteren, geen enkele vakantie, geen

enkel studentenpleziertje. Hij was wel de armste student die ooit letteren had gestudeerd, meende hij. De mensen beneden lachten luid, zo luid dat het tot hem doordrong als het klateren van branding tegen een borstwering. Ik zou weleens willen weten, dacht hij, waar ze zo'n schik om hebben.

De armoede, dacht hij vervolgens, is iets bijzonder gevaarlijks om te beleven. Armoede maakt je eenzaam en hongerig in alle opzichten. En zoveel te eenzamer en hongeriger je wordt, des te moeilijker kom je daarvoor uit. En ten slotte zwijg je er helemaal over en durf je de mensen niet eens meer onder ogen te komen, niet uit schaamte voor je armoede, maar uit schaamte voor de paria-mentaliteit die je besluipt. Je voelt je uitgestoten en je wordt afgunstig, afgunstig op mensen zonderzorgen, op mensen met plezier. Ja, afgunstig, dat moest hij zich bekennen, en dat nog wel op kerstavond!

De mensen beneden lachten niet meer, maar hadden een lied aangeheven: De herderkens kwamen bij nachte... Daar ging evenmin wijding van uit als van hun luidruchtig plezier, maar het klonk wel warm... warm, zoals het in mensen is die bij elkaar behoren en dan ook bij elkaar zijn.

Hij sloeg zijn boek dicht, liep naar het zolder-

venster en keek de bleke nacht in. Hij dacht: Moet ik mijn goeie verstand, mijn intellectuele aanleg niet duur betalen? Had ik er niet beter aan gedaan om maar in het milieu te blijven waar ik uit kom? Dan zou ik arbeider geworden zijn. Dan zat ik nu met mijn familie samen en dan zou ik net als nu zeggen dat ik in wezen niets om zoiets als kerstfeest geef, maar dat kerstfeest zou me dan niet beproeven met deze godverlaten eenzaamheid.

De mensen beneden waren stil geworden. Dat kwam doordat een van hen had gevraagd of die student boven daar nu alleen zat. Ja dat was zo, die zat alleen. En nu is geen avond meer geschikt om eens blijk te geven van enige liefde tot de medemens dan juist kerstavond. Waarom zouden ze dus die rare kerel, die boekenwurm met dat muizegezicht er niet bij vragen? Een van de zoons ging naar boven en klopte op z'n deur. Kom een potje bier drinken, zei die en keek daarbij niet erg op z'n gemak langs hem heen.

Begrijp nu goed, zijn eerste opwelling was die uitnodiging af te slaan. Maar toen durfde hij dat toch weer niet doordat hij dacht: Als ik neen zeg en hier op m'n eentje blijf zitten krijgen ze nog met me te doen ook. Hij zei dus, een beetje stotterend: Graag, heel graag... over een half uur, is dat goed? -

Maar nu het merkwaardige. Hij stond nog met het gezicht naar de deur gekeerd, roerloos, terwijl hij de voetstappen van de zoon zwaar en vastberaden naar beneden hoorde gaan, toen hij zich afvroeg: Wat heb ik gezegd? - Graag, heel graag! En dat was nog helemaal waar ook, want hij voelde plotseling zijn melancholie wegzinken en een storm van ongeduldige blijdschap in zich opstaan. En plotseling kreeg hij ook een vreselijke haast, hij was tóch al te laat om het feest nog helemaal te kunnen meevieren. Maar waarom dan over een half uur? Hij wist het heel goed; dat had hij alleen maar gezegd om zich groot te houden, om die reddende hand niet te grijpen met de zielige doodsangst van de drenkeling. Maar nu zou hij dat half uur ook goed besteden! Hij trok zijn jas aan en rende de trap af naar buiten. Enkele straten verder was een brede boulevard met veel grote cafés en restaurants. En daarbinnen, dat wist hij, werd langs de tafeltjes met tuiltjes bloemen gevent. Hij kocht er twee, en dat betekende een week lang helemaal geen warme maaltijden. Wat kwam het erop aan? De astertjes hield hij in de ene hand en de anjers in de andere, de gouden astertjes voor de moeder en de rode anjers voor het meisje. Zo kwam hij de trap op en de kamer binnen waar ze allemaal bijeen zaten.

En daar stond dus die rare kerel, die boekenwurm met dat muizegezicht. De mannen daar in die kamer keken hem tegemoet met een vriendelijke ironie en knipoogden tegen elkaar terwijl die ene zoon hem alvast een pot bier inschonk. En toen overhandigde hij zijn tuiltjes bloemen. Eerst aan de vrouw des huizes die sinds haar trouwen natuurlijk nooit meer bloemen aangeboden had gekregen, van haar man niet, van niemand, en die daardoor misschien dacht dat bloemen geven eigenlijk alleen maar past als er getrouwd wordt; in ieder geval voelde ze zich nogal opgelaten met haar astertjes. Maar dat kwam er niet op aan, want toen schonk hij zijn anjers aan de dochter. En die glimlachte niet zodat haar gezicht een en al liefelijkheid werd, o neen! Integendeel, ze keek hem diep-ernstig, bijna ontsteld aan, en dat was veel meer dan hij ooit had durven dromen. Het was een duizelingwekkende ervaring die trouwens geen droom je ooit kan geven. Het was de ervaring dat je als man indruk hebt gemaakt... En daarop schoof hij vrijmoedig bij in hun kring en hief zijn pot bier. Op zijn magere gezicht stond een blos van jeugd en in zijn jonge bijziende ogen achter de brilleglazen leefde een feestelijk verwachten.

Zonder honger, zonder medelijden

Voor Jacqueline

Ik liep de draaideur in en deze wentelde me naar buiten. Op het bordes van La Paix herontdekte ik de mist die als een verwezenlijkte melancholie over het plein stond en walmde om de neonlichten. Er was een groot en treurig gezang van autosignalen in de mistige duisternis. De neonlichten en de bewegende lantaarnlichten vormden met elkaar een wijd complex triest omwalmde en verschietende sterren. Ik liet me het bordes afduwen en realiseerde me dat niets me verwonderde, noch mijn eenzaamheid noch mijn passiviteit. Bovendien zag ik toen Myra op het trottoir staan, en zelfs dat verwonderde noch schokte me. Ze had haar loden jas aan die ik vijf jaar geleden voor haar gekocht had en ze was blootshoofds. Eigenlijk was ze niets veranderd. Haar neus, ondanks de vochtige mist, was droog en mat, en haar donkere losse haren bedekten in vlosse krullen haar voorhoofd en vielen tot op haar schouders. Het ellendige was dat dit weerzien me tot geen enkele spontane reactie dreef. Dat had ik echter kunnen weten. Al maanden, misschien al jaren, gebeurde er niets meer in me. Ik was enkel maar

toeschouwer en mijn innerlijk leven was een spanningloos noteren van al wat ik zag. Nu zag ik dan dat Myra haar handen in de zakken van die vertrouwde loden jas geborgen hield en mij tegemoet keek met grote ernst. Hoewel mijn lot me als tot op de kern van mijn wezen ontnuchterd had, was me toch steeds de neiging bijgebleven de meest harmonische, meest smaakvolle reactie te verkiezen op de situaties die zich aan me opdrongen. Wat kon ik nu bijvoorbeeld doen? Ik kon mijn blik van haar afwenden en haar voorbijlopen. Ik kon ook met eenzelfde gespannen ernst als zij blijven kijken en ten slotte toch nog haar voorbijlopen. Zij en ik, wij waren twee planeten die ten enen male niet meer dezelfde baan beschreven. Wij hadden samen één planeet gevormd, en wij hadden samen door een heelal gestormd, versmolten in een puur en totaal geluk.

Ik liep op haar toe en vatte haar bij de polsen. En daarna gleden onze handen in elkaar en leunde ik mijn wang tegen de hare. Maar, het was spel. Ik had ook anders kunnen doen. En daarna gleden onze monden op elkaar en vond ik heel de kuisheid, al de warmte terug waarmee we elkaar hadden liefgehad. En dat was wel het bewijs dat die reactie de beste en de schoonste was. Maar, het was een spel. Wij

stonden nu weer oog in oog en de handen in elkaar geslagen.

Wat deed je in La Paix? vroeg ze. Haar stem was even warm als vroeger, als van een moeder die vleiend haar kind berispt. Dat weet ik al niet meer, zei ik. Het was de waarheid; niets van wat ik deed bleef me waarachtig bij. Ik nam er innerlijk geen deel aan. Wel wist ik me nog te herinneren dat in La Paix het leven werd gepresenteerd in grote opmaak. Niemand had daar honger, niemand had daar medelijden. Langs de tafels vigileerde een negerzangeres. Ik zag haar mond, een mond als van een mooi verzadigd dier. Verzadigd, en toch wreed gebleven; zonder honger, zonder medelijden. Ik verlangde toen ook plotseling heel duidelijk omlijnd naar mijn geïsoleerde stilzitten aan mijn bureau, in het omcirkelende licht van mijn bureaulamp. Ik geloof, antwoordde ik Myra nog, dat ik de mensen eens wou zien, maar het valt tegen.

Ze greep mijn arm alsof ze me wou meetronen. Ze liep met me alsof ze op me passen moest, beschermend, als vervuld van hartzeer om mijnentwil. Wat zou ze me dan nu nog hebben te vertellen dat me leed zou doen? Dat kon immers niet meer. Ik glimlachte en keek haar van terzijde aan. Merkwaardig hoe een vrouw, waar je eens van gehouden hebt, de-

zelfde voor je blijft, hoe diep ze ook van je vervreemdt. Ik kende dat gezicht met kuise slapen, brede wangvlakken en sterk gewelfde mond beter dan wat ter wereld ook. Het wás ook eens mijn wereld. Het had lang geduurd voordat ik leven kon met het besef dat dit gezicht nu naar een ander was toegewend en dat het in de aureool stond van een nieuwe liefde. Er was een tijd dat dit besef mijn hel was.

Nu was er in mij hemel noch hel gebleven, ik kende een zonderlinge rust. Ik keek haar van terzijde aan en glimlachte. Zij wekte een vertedering in mij alsof ik oud was en zij, jonge vrouw, de dochter van een vroegere geliefde. Ik had wel willen vragen: Gaat het je goed? Maar vragen tussen ons hadden geen zin. Ik wist wel dat het haar niet goed ging, doordat die nieuwe liefde kleiner was en zonder paradijssfeer. Ik vroeg iets anders: Waar wil je met me heen? Wij staken samen het plein over. Het was alsof we door een grauwe oceaan waadden. De mist was zwaar van onbestemd verdriet en brak in tranen uit. Het maakte mijn wangen en mijn handen klam. De auto's gleden behoedzaam, aarzelend, van alle kanten aan en hun sirenes loeiden klaaglijk. Myra en ik hielden elkander vast. Voortwadend, hand in hand, als kinderen. Rondspiedend om elkander te behoeden tegen gevaar.

En plotseling elkander tegenhoudend, met de vrije hand het lieve, het onschatbaar lieve lijf beschermend van de vroegere geliefde. Ik voelde dat ook haar handen klam waren van de mist die regen werd. Waarheen? herhaalde ik. Ze antwoordde: Nu wil ik je mijn huis tonen.

Het leek alsof ze toen mijn hand, nog dieper met me begaan, nog overredender besloot. Ik wachtte me ervoor dat ik me zou verzetten. Ik had dat kunnen doen, daar ze dat zelfs klaarblijkelijk verwachtte. Maar neen, ik liep harmonisch als haar schaduw met haar mee. Deed dát haar vragen: Houd je nog van me? En hoe ze 't vroeg, bezorgd en vleierig, alsof het voor mijn welzijn nodig was van haar te blijven houden. Natuurlijk, zei ik onvervaard, alleen, het deert me nu niet meer.

Het plein lag achter ons. Wij sloegen toen een straat in met plaveisel zwart en glanzend als een waterspiegel. Het was een smalle straat met aan weerszijden huizen hoog als torens. De daken schenen stutten voor het wolkendek. En dat benauwde me. En bovendien liepen we daar alleen, het leek een droom. Het kon dat die enorme huizen aan weerszijden slechts façaden waren met daarachter niets. Ver achter ons gonsde en zong de stad, en wij liepen maar steeds verder daarvan weg alsof

wij in dit lege lange slop met achter die façaden niets, een doel hadden. Het ging me zo benauwen, dat ik mijn stem verheffen wou en zeggen wou, opzettelijk, en met luidruchtige bewogenheid, al wat ik liever had verzwegen. Waarom zou ik je huis zien, Myra, waar je met die ander woont. Hoe menselijk klonk dat. Het was echter nog niet genoeg. Dan moest ook nog de stem van Myra komen, vleierig en smartelijk: Ondanks de ander ben jij het toch, en jij alleen.

Maar dat je daar dan blijft.

Ze zou me daarop dwingen stil te staan, ze zou haar armen om mijn nek vouwen en me dan aankijken. Ik zou weer geloven dat er een liefde tussen ons bestond die zich veredeld had tot een mystieke band. De wereld met zijn dagelijkse leven, ontadeld en verknoeid, lag daar beneden ons... Maar toen ik dat gesprek beginnen wou, alleen maar om die straat van twee bewogen zielen te vervullen, vond ik geen stem. Alle geluid bleef in mijn keel steken, terwijl ik Myra's arm wat dichter aan me trok. De ogen hield ik neergeslagen om het eindeloos plaveisel, als een rouwlint voor mij uitgerold, niet meer te zien. Toen zag ik onze voeten, de mijne die gewoon waren, de hare die ze loodrecht in de looplijn voortbewoog. Haar zolen tikten zacht, een rappe stap, als

van een voortijlende verschijning in een droom. Ik hief het hoofd op en keek haar smekend aan. Ik zocht de waarheid en de warmte van een gezicht dat zich naar mij zou toewenden omdat ik keek.

Maar haar gezicht staarde de eindeloze straat in en was wit en star. Het stond wat schuin gekanteld op de hals. Het was zo wit in de omlijsting van de zwarte vochtige haarstrengen, dat ze op een herrezen drenkelinge leek. Zo diep was ze van voornemen en doel vervuld, dat haar contact met mij alleen nog leefde in die arm, die in de mijne lag, en in die hand, die krachtig met de mijne samengevouwen bleef. Toen ging ik haar ervan verdenken dat ze me arglistig meelokte, dus dat er iets met me gebeuren ging tegen mijn zin. Ik huiverde. De mistkoude was doorgedrongen tot op mijn huid, het gaf een naakt gevoel. Er groeide een bevreemding, zelfs een afkeer in me. Dat gezicht van haar, zo wit, en zo verzadigd van vervullingen die ze verzweeg en zelfs niet peilen liet, geleek dat van een dode. Haar wat te zware oogleden hingen loom af over de ogen, haar neus die mij zo mooi geleken had was fors als van een man. Ik rukte me toen los en zei: Ik ga terug, ik doe het niet. En ik wou wegvluchten terug naar mijn groot vreedzaam bureau en in de cirkel van het lamplicht

waarbinnen mijn leven bloeide de laatste jaren zo eenzelvig en emotieloos als een droomloze bladerplant. Op dat moment echter stak ze de hand in een der zakken van die loden jas, die haar omhulde als een pij. Ze haalde er een sleutel uit en zei: Nu zijn we er.

We stonden, zag ik, voor een enorme deur, een sombere enorme deur. Ik dacht aan kloosters en aan kerken in de binnenstad, en aan vergaderzalen van geheime sekten, en aan schuilplaatsen voor vorsten en profeten. Zij stak de sleutel in het slot. Ik zag een wijde vestibule en een trap, en op die trap een schelrode loper als in een theater of een paleis. Kom, zei ze toen en overredend greep ze mijn hand. Haar ogen spalkte ze wijd open tot bezwerende oprechtheid en haar neus, en face, verloor de forsheid die me afgestoten had. Ik volgde haar. De rode loper smoorde onze voetstappen. Van boven klonken stemmen. Daar waren minstens twintig mensen als verenigd in een feest. Ik hoorde stemgeroes en af en toe een schaterlach daar bovenuit. Ik hield mijn schreden in en vroeg: Moet ik daarheen?

Myra, die al drie treden hoger was, keek vluchtig achterom en glimlachte om mij gerust te stellen. Ik zag haar witte tanden blikkeren. Ze zei: Stil maar, wíj zijn alleen. En ze klom hoger en ik volgde weer, hoewel wat

langzamer dan eerst. Ik liet een afstand tussen ons ontstaan van wel vijf treden, alleen om me ervan te overtuigen dat zoiets volkomen in mijn macht lag. Er was geen sprake van dat ik geen wil zou hebben tegenover haar en dat er iets gebeurde met me tegen mijn zin.

Op een portaal deed ze haar loden mantel af. En wat mij trof was hoe ze in dit huis, in dit portaal op haar gemak was. Haar snelle zelfverzekerde bewegingen waren afschuwelijk. Ze wierp de mantel op een kapstok. Het was ook maar een oud versleten ding dat ze alleen bij mist en regen droeg. En daarna greep haar hand feilloos een deurknop en deed ze een deur open. Ik volgde haar. Ik keek haar op de rug. Ze droeg een nieuwe jurk die ik niet kende, een zijden jurk.

Ik zag ook nog, tussen twee strengen vochtig haar, de welving van haar naakte nek, rozig van kleur en vlezig over de halswervels. Toen keerde ze zich om alsof ze me betrappen wou en keek me plotseling argwanend peilend aan. Wat lach je? vroeg ze me. Dat was de Myra uit de scènes die ons geluk beëindigd hadden en omgebracht. Je wordt te dik, zei ik. Maar ondertussen was ik me waarachtig niet bewust dat ik gelachen had. Waarom ook zou ik lachen, waar het toch logisch was dat ze wat anders droeg dan vroeger en zich thuis voelde,

hier, in dit huis, in die afschuwelijke kamer. Al was ik hier vreemd, zij had zich met dit alles jarenlang vereend, verzoend, en er zich aan verslingerd en vergeten. Ze keek me nog steeds peilend aan. Die Myra met haar spitse blik vol argwaan en verweer! Dat was haast om te lachen, vooral doordat mijn oog terzelfder tijd die zijden jurk omvatten bleef waarin haar heupen uitbolden en waar haar blote armen uit puilden. Ik lach niet, zei ik, maar je lijkt wel een pompeus juweel in een duur doosje.

En daarop wou ik die afschuwelijke bonbonnière-kamer eens goed opnemen, een kamer vol banale pronk van zijde en fluweel, vol domme ijdelheid, vol wellust zonder ziel. Een ronde kamer met achter fluweel verborgen deuren en met een fluwelen divan vol met zijden kussens pronkziek geborduurd. Myra, zei ik met zware tong, mooi is het hier. Ik was me tegelijkertijd bewust dat ik in een regressie, even soepel als opzettelijk, gelijk een kind werd dat die pronkerige dingen kon bewonderen. Maar toen kwam Myra vlak voor me staan. Ze sloeg haar armen om mijn middel en dat deerde me. Ze keek me aan met wijde blik en preste me tegen zich aan. Je vindt het hier afschuwelijk, zei ze, wees eerlijk, want ik weet het immers toch. Neen, zei ik, maar dat je me

zo vasthoudt hindert me, zo wil ik niet betrapt worden. En schichtig keek ik naar de suitedeuren met fluweel bekleed, waarachter mensen lachten en rumoerden als op een feest. Wees maar niet bang, zei ze, er komt hier niemand. En ze knelde me nog vaster in haar armen, alsof ik me anders losgerukt zou hebben. Kom, zei ze, nu wil ik met je praten. En ze trok me mee tot aan die duistere fluwelen divan en daar plonsden we toen samen op. Luister, zei ze, en ze drukte me daarbij in de enorme stapel zijden kussens, ik verlang naar je. Ik wist precies wat ze bedoelde. Als elkaars uitverkorenen waren we saamgegaan en een van onze mooiste minnespelen was geweest het hand aan hand lopen in de afgrijselijkste oorden onzer fantasie waarin we optraden als elkaars schutsengel. Dat spel van schutsengel verlangde ze terug. Haar ogen werden wijd van smachten en ze bracht ze tot vlak voor de mijne. En haar armen knelden heftig om me heen. Hoe vaak had ik daar zelf naar terugverlangd! In monotoon slopend verlangen, en van dag tot dag, en nacht en dag. Ik zei: Dat kan niet meer.

Haar blik bleef op de mijne leunen, van heel dichtbij, heel zwaar, verstarrend in zijn nostalgie. Waarom dan niet? vroeg ze nog fluisterend. Ik wist het niet, ik wist het niet. Ik had

haar willen troosten, en ik wist op dat moment zelf niet waarom en hoe. Ik trachtte me nog te herinneren hoe ik dat vroeger zou gedaan hebben. Maar ik was leeg, leeg als een dode. Heel het verleden was uit me weggevloeid. En hulpeloos keek ik haar aan. Toen merkte ik dat ik die blik van haar zelfs niet meer kon herkennen als een blik van Myra, en dat haar omhelzing me beklemde en tegenstond als van een vreemde veile vrouw. Maar laat me toch, zei ik. Toen brak er door die nostalgie een driftig ongeduld.

Ze trok haar armen nog vaster om me heen, we zaten borst aan borst, ze zei verstikt: Je houdt niet meer van me. Maar naast ons, achter de gesloten suitedeuren, steeg het feestgejoel. Het was alsof die deuren zouden worden opengerukt en heel dat joelende gezelschap met de rivaal voorop hier binnenstorten zou. Ik zette al mijn kracht in, wrong me los en stootte haar ruw van me af. Dat deed de spanning in haar breken, ze zeeg ineen, met hoge rug, met het gezicht verborgen in de handen. En tegelijkertijd nam achter de gesloten deuren het gejoel weer af en werd een murmelend dooreenpraten. Maar wat gebeurt daar toch, vroeg ik. Ze gaf geen antwoord. Maar ik wist het wel, er werd gedronken en gedanst, zoals zo vaak. Een feest, dat leven hier, een hel van

feesten. Ik keek met afkeer naar die Myra die van deze feesten wist en er zich aan verzadigd had, tot walgens toe. Had ik ooit gedacht dat Myra, mijn Myra, deze vrouw zou worden, deze vreemde veile vrouw! Ze zat ineengestort, stupide, stug. Het was een soort boudéren, maar jammerlijk, het jammerlijk boudéren van een lichtekooi op grond van een reeds lang vereelte morele kwetsbaarheid. Ik zei, als tot mezelf: Hoe is het zover kunnen komen. En mijn blik streek over haar corrupt verdriet en door de kamer met de paaierige bonbonnière-sfeer. Terwijl ik dacht, vervolgde ik, dat ik je kende, zelfs tot in je heimelijkste hartstochten. Mijn blik was rondgegaan en hield weer bij haar stil. Maar zie toch, hoe haar lichaam in die zijden jurk prangt, hoe de zijde om haar armen spant, en om haar borsten en haar heupen. Hartstochten? Dat lichaam, vadsig en massief, dat kende al sinds lang geen hartstochten. Maar, zei ik toen met dunne stem, het gaat toch niet alleen maar om het geld? Neen, niet alleen om het geld. Want plotseling ging de deur open. Het feestgejoel klaterde een ogenblik naar binnen als een wilde zee bij dijkbreuk. Myra's huidige geliefde sloeg de deur achter zich dicht en keek naar ons. Zijn blik schoot beurtelings naar haar en mij. Maar zij volhardde in haar jammerlijk

boudéren. Haar verstikte kreet ‘je houdt niet meer van me’ scheen als tot vlees geworden in dat moedeloze en afwijzend stugge neerzitten. Hij zag het, zijn jaloerse ogen bleven thans op haar gericht. Maar zij liet zich volkomen gaan. En zelfs al zou hij een revolver of mes getrokken hebben, zij zou zich dat hebben laten overkomen, pompeus uitdagend en uitdagend weerloos, als de schietschijf van het noodlot zelf. En ik begreep toen plotseling welk beeld die smachtende jaloerse ogen van haar vingen, het beeld van een Godin, in steen gehouwen, niet te raken, te bewegen, te ontroeren. En het hielp niet of hij haar al sloeg of aanbad. Hij hield van haar met religieuze wanhoop, machteloos en rancuneus. En daarom ook, omdat zij een Godin was, niet te raken, zelfs al zou je haar met kogels of met messteken doorzeven, richtte hij zijn blik op mij. Ik glimlachte, alleen maar uit een soort van weemoed, en dat was mijn fout. Hoe kon hij ooit begrijpen dat ik haast nostalgisch glimlachte om die Godin op aarde en die liefde die haar tot zo'n eenzame verderfelijke grootheid had gedoemd? Het was een fout, die glimlach, want ik wist toch dat de machteloosheid tegenover goden op de ketters gewroken wordt. Ik zag dat hij zijn hand in een colbertzak stak en dat hij iets te voorschijn

haalde. Het was een mes, een kort, metaalblauw mes, en breder dan een dolk. Hij hield dat mes krampachtig vast, en nog krampachtiger vertrok toen zijn gezicht. Hij moest zich wreken en hij durfde niet. Hij moest mij doden en het ontbrak hem aan de heilige verblinde moed daartoe. Ik glimlachte niet meer. Want als een kind dat men de duisternis indrijft, ondanks zijn angst, kwam hij, het mes krampachtig opgeheven, op me af. Hij moest me dreigen en hij hoopte dat ik vluchten zou. Hij zou nu moeten toesteken, snel, blindelings, en hoopte dat ik schreeuwen zou van angst. Zodat hij met een smalende glimlach het mes kon laten vallen en ‘lafaard’ zeggen kon. Ik schreeuwde niet. Maar toen gebeurde het. Hij richtte plotseling de blik op eigen opgeheven vuist waarin het mes klemde. Toen keerde hij het lemmet van me af en tragisch kijkend in het lege rekte hij zich hoog en breed. Alsof hij het tot aan het heft in zijn wanhopige hart stak, met zo'n gruwelijk gebaar stak hij het in de mond. Ik zag zijn lippen er behoedzaam om spannen opdat het hem niet wondde. Zo keerde hij zich toen naar Myra, met een breed gebaar, en met een tragisch wijd gesperde blik, en in die blik glimlachte doodsverachting, groots gespeelde doodsverachting. - Toen sprong ik overeind.

Ik vluchtte panisch de trappen af, ik morrelde aan de enorme buitendeur en trok die open. Ik stortte me in de verlaten straat die als een rouwlint uitgerold lag en waar tussen hoge torengevels regen viel, dun en loodrecht. Toch was ik nog niet snel genoeg gevlucht. De klaterende lach van Myra sprong me na, een wild verrukt applaus.